

תיקון פרטי וכללי

רְפָאנוּ ה' וְאֶרְפָא הוֹשִׁיעֵנִי
וְאֹשִׁיעָה בִּי תְהִלָּתִי אֲתָה:
(ירמיהו יז, יד)

רפאנו ה' ונרפא הושיענו ונושעה כי תהלתנו אתה והעלה רפואה
שלמה לכל מכותינו* כי אל מלך רופא נאמן ורחמן אתה ברוך אתה ה'
רופא חולי עמו ישראל.

* המתפלל על חולה מוסיף: "יהי רצון מלפניך ה' א-להי וא-להי אבותי,
שתשלח מזהרה רפואה שלמה מן השמים רפואת הנפש ורפואת הגוף לחולה
(פלוגי בן פלוגית) בתוך שאר חולי ישראל"
(מתוך התפילה)

רפואה ציבורית

- מה משמעות השינוי שעשו מחברי התפילה לדברי ירמיהו?
מדוע הם עשו זאת?
- מה ניתן ללמוד על תפיסת עולמם של מחברי התפילה
מכך שבקשת הרפואה הרגילה היא על כלל הציבור,
והבקשה הפרטית היא רק תוספת?

- מה ההבדל הלשוני בין בקשת
הרפואה של ירמיהו לבין ברכת
הרפואה בתפילה?

- היכן ממוקמת הבקשה של האדם על עצמו אצל
ירמיהו, והיכן היא ממוקמת בתפילה?

חסר גלגל - אני תיש

חלוץ פירושו "צועד בראש" (...) אנחנו צריכים להקים דור, שלא יהיו לו לא אינטרסים ולא הרגלים.
מטיל-ברזל סתם. גמיש - אבל ברזל. מתכת, שאפשר לחשל ממנה כל מה שיש צורך בו בשביל המכונה
הלאומית. חסר גלגל? - אני הגלגל. חסרים מסמר, בורג, גלגל-תנופה? קחו אותי. צריך להפור אדמה?
אני הופר, צריך לירות, להיות חייל? אני חייל. משטרה? רופא? עורכי-דין? מורים? שואבי-מים? בבקשה,
אני עושה את הכל. אין לי פרצוף, אין פסיכולוגיה, אין רגשות, אין לי אפילו שם: אני - האידיאה
המהורה של שירות, מוכן לכל, אני קשור בשום דבר; אני יודע רק ציווי אחד: לבנות.

(יוסף טרומפלדור*, מצוטט בתוך "מגילת הגדוד", אוטוביוגרפיה של זאב ז'בוטינסקי)

- מהן תכונותיו של החלוץ האידיאלי לפי טרומפלדור?
- איזה יחס עולה בדברי טרומפלדור בין הזהות העצמית לבין התרומה לכלל?

בין המעטים, שהורשה להם להיכנס אל רבי מנדל** בימי "הסתגרותו", היה רבי יצחק מוורקי. לאחר שלא היה
זמן רב אצל הרבי בא שוב לקוצק, דפק על דלת חדרו של רבי מנדל, נכנס פנימה ובירך אותו: "שלום עליכם,
רבי!" "למה אתה קורא לי רבי?" נהם כנגדו הקוצקאי, "הרי אינני רבי. כלום אינך מכיר אותי עוד? הרי אני הנני
התיש! התיש הקדוש הנני. כלום אינך זוכר עוד את המעשה?

יהודי אחד זקן אבדה לו בדרך לבית המדרש קופסת הטבק העשויה מקרן התיש. הוא היה מיילל: 'לא די לנו
הגלות והחשכה, והנה אבדה לי אבידה זו. או ואבוי לי על אובדן קופסת הטבק העשויה מקרן התיש! והנה
פגש את התיש הקדוש. התיש הקדוש היה נודד על פני האדמה וראשי קרניו השחורות נשקו את הכוכבים.
כששמע את יללתו של היהודי הזקן, הרכין עצמו אליו ואמר: 'חתוך מקרני כמה שנחוץ לך לקופסה'. חתך הזקן
כדברו, ועשה לו קופסה ומילא אותה טבק. אחר כך הלך לבית המדרש והציע לכל האנשים סביבו קמצוץ
טבק. האנשים הריחו והריחו, וכל מי שהריח קרא: 'מה נהדר הטבק! זה בא לו מן הקופסה. מה נהדרה הקופסה!
ומנין היא?' סיפר להם הזקן על דבר התיש הקדוש נדיב הלב. מיד יצאו איש אחרי אחיו אל הרחוב וביקשו את
התיש הקדוש. התיש הקדוש נדד על פני האדמה וראשי קרניו השחורות נשקו את הכוכבים. ניגשו אליו איש
אחרי אחיו וביקשו רשות לחתוך משהו. פעם אחר פעם הרכין עצמו התיש לפני המבקש. קופסה אחר קופסה
נעשתה ונתמלאה טבק. תהילת הקופסאות נתפשטה למרחקים. על כל פסיעה ניגש מבקש אל התיש הקדוש.
נטול קרניים נודד התיש הקדוש על פני האדמה."

(מרטין בובר, אור הגנוז עמ' 406)

* רבי מנחם מנדל מורגנשטרן מקוצק (פולין, 1859-1787) היה מייסדה של חסידות קוצק, ואחד המיוחדים באדמו"רי החסידות. התפרסם בחריפותו, בחדות אמרותיו, ובהנהגתו התקיפה ויוצאת הדופן. בערב שבת אחת קם והכריז על פרישתו מהנהגה. הרבי הסתגר בחדרו ולא יצא ממנו עד יום מותו, כעשרים שנה לאחר מכן.

* יוסף (אוסיה) טרומפלדור (נולד ברוסיה ב-1880, נפל בישראל ב-1920) היה לוחם יהודי, מנהיג ציוני סוציאליסטי, וחלוץ. מהלך חייו, גבורתו ונפילתו בקרב תל חי הפכוהו לדמות מופת ציונית ולגיבור לאומי.

מה המסר של משל התיש הקדוש? כיצד הוא מנמק את הסתגרותו של הרבי מקוצק?

המשל מדבר על הנתינה לאחר כעל "חיתוך קרניים". אילו המשל היה עוסק ב"נתינת חלב" לאחר, האם היה עולה מסר שונה?

מה עדיף בעיניכם, לתרום לכלל אך להיות "נטול פרצוף", או להיות "תיש קדוש" ששומר את קרניו לעצמו? האם יש אפשרות ביניים?
האם נתקלתם פעם בסיטואציה שדרשה מכם להיות "נטולי פרצוף", או שדרשה מכם "לחתוך קרניים" בשביל מישהו אחר? כיצד הרגשתם אז?

מה לדעתכם צריך להיות היחס בין תרומה לכלל לבין הזהות והרצונות האישיים?

מלמדים אותנו שהסגולה הנעלה ביותר אינה התירה להישגים, אלא נתינה. אבל אדם אינו יכול לתת את מה שלא נוצר. היצירה באה לפני הנתינה, שאם לא כן, אין מה לתת. צרכיו של היוצר באים לפני הצורך האפשרי של הנאה מהיצירה. ואף על פי כן, מלמדים אותנו להעריך את האדם המתנוק, המחלק מתנות שלא הוא יצר. מלמדים אותנו לראותו כעומד מעל האדם שאיפשר את חלוקת המתנות הללו. צדיק זוכה לדברי הלל. הישג יצירתי זוכה למשיכת כתפיים. מלמדים אותנו שבראש ובראשונה עלינו להקל על סבלם של אחרים. אבל ייסורים הם מחלה. וכשאדם נתקל בהם, הוא ינסה לעזור ולהקל. עם זאת, בכך שאנו רואים בעזרה לזולת מעשה כה נעלה, אנחנו מעניקים לייסורים את המקום החשוב ביותר בחיינו. האדם צריך לשאוף שאחרים יסבלו כדי שיוכל לומר על עצמו שיש לו מעלות רבות. זה טבעו של האלטרואיזם. היוצר איננו מעוניין במחלות, אלא בהיים. ובכל זאת, עבודת היוצרים חיסלה מחלות רבות של הגוף ושל הרוח והביאה מזור לסובלים, יותר מכל מה שהשיג אי-פעם אלטרואיסט".
(איין ראנד*, כמעין המתגבר, עמ' 556-555)

מדוע חשוב להתמקד ב"יצירה" ולא בנתינה לאחר לפי איין ראנד?

מה צריכה להיות מטרתו של ה"יוצר" לפי איין ראנד, "להביא מזור לסובלים" או היצירה עצמה?
מה הפתרון של איין ראנד למתח בין הפיתוח העצמי לבין התרומה לכלל?

איזו מטרה צריכה להניע את האדם לדברי הרב קוק? כיצד הוא צריך לפעול להשגת מטרה זו?

כשהאדם חווה התנגשות בין צורך "פרטי" לבין צורך "כללי", כיצד עליו לנהוג לפי הרב קוק?
"צריך שתהיה כוונתו להאחד על ידי שלמותו אל הכלל" – האם כוונה שכזו תשנה רק את מודעות האדם, או שהיא תגרור גם מעשים אחרים, שיפתחו אותו בצורה שתשרת יותר את הכלל?

חשבו על סיטואציה שבה קיים המתח בין האישיות הפרטית לבין צרכי הכלל, כיצד הייתם צריכים לנהוג בה על פי כל אחד מהמקורות לעיל? מה עשיתם/הייתם עושים בפועל?

* הרב אברהם יצחק הכהן קוק (נולד בלשביה ב-1865, נפטר בישראל ב-1935). היה הרב הראשי האשכנזי הראשון בארץ ישראל, פוסק, מקובל והוגה דעות. נחשב לאחד מאבות הציונות הדתית.

* איין ראנד (נולדה ברוסיה ב-1905, נפטרה בארה"ב ב-1982), סופרת ופילוסופית אמריקאית יהודייה, שזכתה לפרסום בזכות ספריה "מרד הנפילים", "אנו החיים" ו"במעין המתגבר", ובזכות פילוסופיית האובייקטיביזם שלה.